

1936

mitile mișcări „de dreapta” într'un simplu reacționarism menit să asigure actualele privilegii ale unora împotriva strigătului de dreptate al mulțimilor! — Aceștia, cei mulți și oropșiți, trebuiesc ascultați. Prin durerea lor grădește duhul evangheliei, oricât profitorii miseriei generale ar încerca să profanese crucea, ascunzându-se în umbra ei. — Sunt o sumedenie de probleme ale spiritului și ale organizării vieții, atât sociale, cât și politice și culturale, cari au deviat dela linia adevărului creștin. Ele trebuiesc prinse din nou și așezate la locul lor. Teoria „drepturilor câștigate” nu poate consfinți pe veci nedreptatea, nici afirmarea „ordinei” cu orice preț nu poate permanentiza sclăvia. Nu există ordine în nedreptate. Aceasta e cu totul anticreștin și antisocial!

De sigur, această muncă de refacere, morală și materială, a societății este uriașă. Ea reclamă încordări eroice, trudă și sacrificii generale. Reclamă neapărat o perfectă coeziune spirituală a neamului, o desăvârșită armonie. De aceea ea nu poate fi dusă la bun sfârșit decât în spiritul păcii și al iubirii. Trebuie să cultivăm pacea între fiii neamului și să urim desbinările. Astăzi, mai ales, cei mai mari binefăcători ai noștri sunt „făcătorii de pace”; iar sămănătorii de vrajbă sunt adevărați trădători de neam.

*

Iată, în linii sumare, icoana tragediei spaniole cu marile învâlmănte ce se desprind din ea. Ea adevărește încă odată, în chip sguduitor, pentru toată lumea, cuvântul Scripturii: miseros facit populos peccatum! — Spania ispășește pentru noi toți. Crâncena ei durere este un clopot de alarmă pentru toți. Toți trebuie să sărim să stingem incendiul satanic care vrea să mistuie lumea. — De sigur, eroismul spaniol reinviat va birui marea încercare. Se va adevăra și aici încă odată: semen est sanquis christianorum! Totuși, să ferească Dumnezeu pe toată lumea și pe noi de așa încercare teribilă! — Dar „dacă nu vă veți pocăi, toți așa veți pieri!”

AUG. POPA.

VECHILE MĂNĂSTIRI DIN ȚINUTUL SOMEȘULUI

Teritoriul județului Someș, aparținător până pe la mijlocul veacului al XIX-lea comitatului Solnocului din Iăuntru, fiind în veacurile XV și XVI, într'un interval de 80 ani, în mare parte sub stăpânirea Voevozilor moldoveni, ctitori de lăcașuri sfinte, — s'a bucurat de o libertate religioasă mai largă decât celelalte părți locuite de Români ale județului.

Petru Rareș, care adeseori locuia cu boierii săi în falnicul castel de pe stânca Ciceului și cu ocaziuni de acestea arbora pe bastioane steagurile moldovene — văzând mulțimea satelor pur românești ce împrejmuiiau aceasta cetate, și având și viziunea clară a viitorului elementului românesc din această regiune, întemeiază episcopia Vadului în inima românismului din acest ținut, luând astfel un avânt mai viu viața religioasă și cu aceasta viața monahală între locuitorii români.

Acestui fapt se poate atribui, că mai târziu calvinismul n'a prins rădăcini în ținutul Someșului, deși propaganda se făcea cu toată puterea și era dirijată de însuși George Rákoczy al II-lea, stabilit pe acest timp cu domiciliul în Dejul calvinizat cu desăvârșire. Acea ce înaintașii lui au putut face cu Episcopul din Vad George de Sângeorz, înduplecându-l să treacă la calvinism, n'au putut face cu credincioșii lui. Preoțimea și poporul rezista la toate încercările calvinilor cu o dârzenie, care n'a putut fi înfrântă nici cu schinjuri nici cu amenințări. Abia câteva comune, prin influința preoților ridicați la rangul de nobil, au primit calvinismul cel puțin la aparență¹⁾, căci poporul nu-și lepăda nici icoanele nici praporii din biserică, doar crucea, semnul cel mai invederat al legii românești, era ascunsă și îndosită, înlocuindu-o cu globul calvin.

¹⁾ Biserica din Letca.

Câteva din aceste comune erau situate pe malurile Someșului mic, între Cluj și Dej, pe teritoriul din dreapta Someșului însă s'au făcut mai puține încercări de calvinizare, fie că poporul de o viguroasă putere atavică, locuitor în părțile păduroase din jurul Lăpușului, rezista cu mare îndârjire, fie că pe teritoriul acesta nu se puteau aplica cu succes măsurile de presionare, deoarece între Români de aici trăiau numeroși nobili români cu strămoși întemeietori de sate, descendenți ai boierilor maramureșeni, apărători până la fanatism ai religiei și obiceiurilor vechi ¹⁾.

Imprejurarea aceasta a fost prielnică și pentru desvoltarea vieții monahale și așa se explică, că în județul Someș, cu deosebire în părțile din dreapta Someșului, au luat ființă mai multe mănăstiri în decursul veacului al XVII-lea și XVIII-lea. Unele dintre acestea sunt cunoscute istoriografilor noștri, iar altele, cu deosebire cele mai vechi, nimicite pe la sfârșitul veacului al XVII-lea, sunt cunoscute numai după nume. În cele ce urmează voi încerca să reconstruiesc trecutul mănăstirilor din județul Someș prin adaugerea unor noi date inedite la puținul ce s'a scris deja despre aceste mănăstiri ²⁾.

Mănăstirea cea mai aproape de capitala județului, de Orașul Dej, a fost mănăstirea Cășciului. A fost înființată la începutul veacului al XVIII-lea în partea de hotar a comunei Cășciu numită Măgură, pe panta de cătră miază-zi, sub viile acestui deal. A fost construită din lemn. Locul mănăstirii se vede și azi. Pe la mijlocul veacului al XVIII-lea se amintește ca mănăstire mântuită de flacări ³⁾. Probabil că a fost mântuită la intervenția vestitului protopop din Cășciu, Demetriu Cassai, care se intitula: *decanus protopoparum, Arhidiaconus Cathedralis Fogarasiensis* și era membru al comisiei aulice ⁴⁾ și mai târziu unul dintre cei mai fervenți aderenți alui Grigore Maior.

La anul 1772 și 1774 mănăstirea e locuită de un singur călugăr, unit. Are un fânaț de două care de fân ⁵⁾. S'a nimit pe timpul lui Iosif II-lea, pornind spre apunere tot în

¹⁾ Drăghia, Văleni, Boereni, Cupeni etc.

²⁾ Nu mă voi ocupa de mănăstirile Vad și Strâmba despre cari a scris amănunțit Dr Aug. Bunea, în *Vechile episcopii și Eppul Petru Pavel Aron.*

³⁾ Conscriptia lui Filoteiu Laslo.

⁴⁾ Arh. jud. Someș.

⁵⁾ Conscriptia lui Laslo Filoteu.

aceea vreme și mănăstirile din Blaj. La desființarea ei însă a contribuit, fără îndoială, și ținuta călugărilor turbulenți de aici. În privința aceasta protopopul Cassai la a. 1775 se plânge autorităților că „un călugăr vrea să abată dela S. Unire poporul deja bine liniștit și consolidat în Unire (*populum in Sacra Unione iam quietum ac bene compositum*) ba a adus dela Muncaci un alt imposor, care trebuie arestat ca un înșelător perfid“ (*alterum impostorem ex Muricacio neoreductu velut seductorem perfidem incaptivari sollicitat*¹⁾). Ținuta ostilă a acestor călugări față de unire se explică ușor dacă șocăm, că în jurul Cășciului pe o rază de 14 km. pe acest timp existau 4 mănăstiri în hotarul Chineștilor dintre cari 2 neunite, iar protopopul neunit din Chiuești, Lador, trăind în dușmănie personală cu Cassai, încuraja orice mișcare dușmănoasă a călugărilor ²⁾. Antagonismul între acești doi protopopi ajunsese până acolo încât Cassai, din cauza protopopului Lador, nu putea pregăti nici vizitația canonică alui Gregoriu Maior, nici dânsul nu putea vizita credincioșii. În cauza aceasta protopopul Cassai, într'o adresă înaintata autorităților județene, cere sprijinul acestora ³⁾. În urma acestor dușmănii în cari au fost amestecați și călugării, probabil că protopopul Cassai, prin influința ce o avea la autorități, pe la a. 1775 a desființat mănăstirea.

Mănăstirea Chicediului se amintește în a. 1784 ca mănăstire neunită ⁴⁾. La anul 1775 guvernul ardelean dispune ca autoritățile județene să dea informații referitor la aceasta mănăstire. În a. 1774 preotul de aici Filimon, luând exemplu rău dela Ghirolteni, se poartă dușmănos față de Episcopul Gregoriu Maior, care cu puțin înainte în săptămâna patimilor (1774), cu ocaziunea vizitației canonice în Ghirqlt, a fost

¹⁾ Arh. jud. Someș, Prot. a. 1775.

²⁾ Ib. Prot. a. 1774.

³⁾ Răspunsul la aceasta adresă: Ad instantiam P. R. Demetriu Kassai Arhidiaconi Uniti, Archiimpostoris Popa Lador Ilie eundem seductorem et ad Paganismum plebem perducere (?) volentem non solum appellantis verum in nonnullis locis id ipsum populo proedicantis excessus inhiberi ac ipsi silentium inponi, et pro conquirendo discernendoque fidelium ac dissidentium non unum probum Tabulae hujus commembrae exmitti sollicitantis committitur praesentibus v. Judici nobilibus processuali Petro Massai, quatenus arhidiaconum non unitum Pecsitszegiensem Popa Lador strictissime in persona admoneat ut ab impeditone canonicae vlsitationis R. Arch. unitum D. Kassai nullatenus impedire aut indecentibus verbis eundem offendere ausit...

⁴⁾ Z. PĂCLIȘAN: *Vechile mănăstiri.*

atâcat de ghirolteni neuniți, închizându-i biserica¹⁾. În a. 1775 exmisul județului I. Vaida raportează că preotul din Chicediu Filimon seduce poporul din Chicediu, iar protopopul din Gherla Avram Méhesi îl numește „seductor și apostata”²⁾. La 2 Maiu din același an guvernul ardelean cu rescriptul nr. 1959 ordonă arestarea preotului Filimon Popoviciu ca „apostat și amăgitor”³⁾. În a. 1776 aflăm din nou pe preotul Filimon la Chicediu ca unit. Mănăstirea care era sub ocrotirea lui Popoviciu la 1781 e ocupată pe seama uniților, iar la anul 1792 călugării cer dela guvern conceslune de a zidi o biserică, ceace li-se admite și zidesc actuala biserică cu hramul SS. Arhangheli Mihail și Gavril⁴⁾. La anul 1782 aflăm în aceasta mănăstire pe Jeromonahul *Ioanichie*, care scrie pe un Mineu dela aceasta mănăstire în a. 1782: „Scris-am eu mult păcătosul Ioanichie ieromonahul când am fost popă în Ciubanca de sus”⁵⁾. Locul mănăstirii a fost probabil unde azi e biserica și a încetat la anul 1792.

Mănăstirile din Chiuești. Pe teritorul acestei comune în decursul veacurilor al XVII-lea și XVIII-lea s'au înființat patru mănăstiri, de patru familii nobile. Una a fost situată în pădurea din nordul comunei din *Valea lui Vlad*, cunoscută în secolul al XVIII-lea sub numele *Călugărul*. A fost întemeiată de o cucernică familie nobilă *Bredan* din Cățicău a cărei membri au avut un rol însemnat în viața religioasă a Românilor din jurul Dejului⁶⁾. A doua mănăstire era neunită, se numea Mănăstirea dela *Dealul Podului* sau mănăstirea dela *Rugășești*⁷⁾ întemeiată de familia Pop originară din Copalnic-mănăstiu; a treia, unită, situată în *Valea Cașicului*, care există și azi, e Mănăstirea Strâmbului. Se numește astfel fiindcă e mai aproape de aceasta comună (locul nașterii Eppului Patachi). A fost întemeiată la a. 1765 de Filip Pahomie Georgiu, mai înainte călugăr pribeag

¹⁾ Non uniti incolae Ghiroltienses... Passionis tempore Esmum Gr. Maier tempore suae visitationis dum cultus divinus celebraretur potentes agrediunt, claveque templi edix... (?). Prot. jud. Someș a. 1775.

²⁾ Ibidem.

³⁾ Ibidem.

⁴⁾ Mon. jud. Someș. Kádár.

⁵⁾ Acest Mineu l-a scris cu mâna: Petre Dascăl „fiul străinătății”.

⁶⁾ Rrh. j. Someș a. 1774.

⁷⁾ LASLO FILOTEU: *Specificatio omnium et singulorum monasteriorum in hoc Transsylvaniae principatu tam reductorum, quam vero in actuali possessione, partim graeci ritus catholicorum, partim non unitorum existentium șcl.*

prin Moldova¹⁾. A patra mănăstire era construită în partea de hotar a Chiueștilor numită *Valea lui Ioan* și era locul de rugăciune a familiei Tamaș originară din Cheșeu. Aceasta mănăstire a fost părăsită pe la mijlocul veacului al XVIII-lea²⁾. Mănăstirea unită de pe valea Cășielului avea loc arător de 8 gălete și 1 mierză; fânaț de 12 care de fân, o pădurice și o grădină cu pomi, iar mănăstirea neunită dela *Dealul podului* avea un intern de 40 orgii de lung și 40 de lat, loc arător de o găleată³⁾. Atât aceasta mănăstire cât și *Călugărul* au fost arse în urma ordinului lui Buccov, rămânând numai cea de pe valea Cășielului.

Despre mănăstirea din *Dealul podului*, numită în conscripția lui Laslo Filoteu „Ad Rogușești”, ne-a rămas pe lângă tradiție și câteva date pozitive însemnate pe un Octoih vechi dela biserica din Urișor. Din acestea știm că la mănăstirea numită a fost ieromonah *Ioanichie*, pe care-l aflăm mai târziu ieromonah în Chicediu. A fost preot neunit în Ciubanca apoi în Chiuești, unde se vede că nu-i mergeau bine lucrurile, căci scrie necăjit pe o filă a Octoihului: *Frate preoate, care vei fi aici la acest sat să nu gândești că vei ieși cu cinste din satul acesta macar de ai fi înțger. Popa Ioanichie, ieromonah din Chiuești.* Dela dânsul a rămas și o altă însemnare din a. 1788 când se scrie numai preot și că a dăruit un Octoih bisericii din Ciubanca de sus ca să fie de pomenire... etc.

O altă însemnare de pe un Octoih din Chiuești ne arată numele unui alt călugăr dela mănăstirea Dealul Podului, *Nemiș* (Nemes=Georgiu) *Mihaiu*, care se scrie „Irmonak călugăr”; iar în 19 Febr. 1836 „cel mai păcătos decât toți și ticălos smeritul preot Dumitru Pop parohul bisericii din Valea popii, satul Chiuești”, scrie pe același Octoih: „La dat Sucean Văsii din Dănești mănăstirii din *Dealul podului până a nu se strica mănăstirea iar după stricarea mănăstirilor*, a rămas la biserica din Valea popii și cine-l va lua să fie afurisit de toate laudele și slujbele câte-s întrânsu, să i-se verse mațele ca păgânului Arie” etc. Mănăstirea avea și un „dascăl” care cumpără cu 7 florini o carte biseri-

¹⁾ G. MĂNZAT: *Mănăstirea Strâmbului.*

²⁾ În conscripția lui L. Filoteu nu se amintește nici aceasta, nici Călugărul.

³⁾ Zenovie Păclișanu: *Vechile mănăstiri.*

cească dela popa Tănase din Măgoaja „ca să-i fie primită și să i-se pomenească și sămânța“. Probabil că pe lângă aceasta mănăstire a fost și o școală, care a continuat-o călugărul Bonifațiu Erdélyi la cealaltă mănăstire din valea Cășielului, mântuită de flacări.

Urmele mănăstirii se văd și azi, iar fântâna călugărilor aproape de șoseaua județeană prevede și azi cu apa „binecuvântată“ de călugări locuitorii din jur. Tradiția spune că fântâna aceasta a fost sfințită și în timpurile vechi cărăușii cari duceau sare din Ocna Dejului în părțile Lăpușului se opreau la aceasta fântână, luau apa cu mare grijă ca să o ducă acasă și puneau câte un ban pe farfuria așezată pe o peatră din apropierea fântânei. Se spune că nu s'a întâmplat nici odată să fure cineva de aici vreun ban.

Mănăstirea din Valea Cășielului a luat un avânt înfloritor sub ieromonahul *Vasile Bonifaciu Erdélyi*¹⁾, care la a. 1834 a fost trimis din pedeapsă la mănăstirea Cășielului sau a Strâmbului de Episcopul Leményi. A fost profesor de sintaxă, retorică și poezie la școlile din Blaj dela a. 1812 până în a. 1834. Aici a stat până în anul 1854 organizând la mănăstire o școală bună, vestită pe acelea timpuri. După ce se depărtează dela mănăstire, câțiva ani petrece ca paroh în Șonfalău, jud. Arieș. De aici este adus din nou în mănăstirea dela Blaj, unde moare în a. 1863 la vrâsta de 74 ani²⁾.

Mănăstirea a fost reconstruită în a. 1925 de părintele Atanasie Georgiu pe atunci preot în Strâmbu. În fiecare an la sărbătoarea Înălțării sf. Cruci, (hramul mănăstirii) se face pelerinaj și Liturghie arhierescă.

Mănăstirea din *Mintiul Gherlei*. La anul 1772 avea un călugăr și un fânaț de 3 care de fân³⁾. Aceasta mănăstire exista pe la a. 1837⁴⁾ și probabil s'a înființat pe la sfârșitul veacului al XVII-lea⁵⁾. A fost construită pe un teritor lăzuit din pădurea comunală pe care s'au stabilit iobagii mănă-

¹⁾ Mai pe larg: G. Mânzat: *Mănăstirea Strâmbului*, Cluj 1934.

²⁾ Bonif. Erdélyi s'a născut în Mănărade lângă Blaj în a. 1789, v. *Blajul* No. 10 - 1934.

³⁾ L. Filoteu: *Fassio super monasteriis graeci ritus catholicorum per M. Transylvaniae Principatum existentibus aliis quibus provenitibus possideat*.

⁴⁾ *Extractus sumarius bonorum et rerum praecipuarum Domini Szamos-ujvár*.

⁵⁾ *Ibidem*.

stirei cari erau scutiți de prestații față de proprietarul pă-mântului¹⁾. A fost părăsită către anii 1800.

Mănăstirea din Mintiul român. A fost construită de un preot român din Mintiu cu numele *Petean*. *Cu voința și cu ajutorul rudelor sale și a comunei lăzuid pădurea a făcut loc mănăstirii și acest loc s'a folosit de călugări a memoria hominum* — scriu la a. 1780 preoții din Mintiu *Ioachim Ionică și Vărtolomeu Sărb*. După arderea mănăstirii situată pe locul numit *Valea mare*, pământul este ocupat cu forța în a. 1767 de proprietara *Barbara Teleki* care-l ține până în a. 1777. În acest an susnumiții preoți împreună cu sătenii alungă cărăușii cari încărcară 10 care de fân de pe pământul mănăstirii și fac totodată un denunț la autorități, că la împărțirea hotarului *Barbara Teleki*, pe lângă porțiunea cuvenită ei a ocupat și teritorul mănăstirii²⁾. Aceiași preoți la a. 1780 ridică o cruce în locul unde a fost mănăstirea³⁾.

Mănăstirea Negrilești. În hotarul acestei comune a fost construită o mănăstire pe ruinele unui „speculum“ roman probabil înainte de 1700. În a. 1776 avea un călugăr neunit cu numele *Iancu*. Acesta agita cu atâta furie în contra Unirii prin comunele din nordul județului, încât la a. 1776 Episcopul *Gregoriu Maior* e silit a trimite pentru calmarea spiritelor în aceste părți pe vestitul protopop din *Dobra George Pop*, care se stabilește în Ungureni de lângă *Lăpuș*⁴⁾.

Mănăstirea din Ciceu Poeni. Despre existența unei mănăstiri în hotarul acestei comune nu ne-a rămas nici un dat scris. Tradiția susține, că odinioară a existat o mănăstire pe Dealul *Vârful mănăstirii*⁵⁾.

Mănăstirea Păltinoasa. Mănăstire mântuită de flacări. Exista pe la a. 1800, cel puțin așa deducem dintr'o însem-

¹⁾ Anno 1737 *Ex communi sylvestri loco alias extirpatis quoddam spatium (ubi monasterium valachicum extractum est) quidam advenae pro sua inhabitatione occuparunt et qua inquilini dicti monasterii, ibidem resident, propterea immunitabant se ab oneribus pagi et consequenter servitio D-ni terrestriis, lb.*

²⁾ *Arh. jud. Someș, Prot. a. 1780 c. 379.*

³⁾ *Ibidem.*

⁴⁾ *Arh. jud. Someș Prot. a 1776 c. 747 Issimi Eppi Graeci ritus unitorum Balaszfalviensis relat. Hon. Popa George in partibus adnexa esse asservanda quemadmodum medio Archidiaconi circa imposterem Iancu dictum scl.*

⁵⁾ *T. HERMAN: Monogr. prot. ort. al Dejului.*

nare de pe un Mineiu donat bisericeii din Dej, de ieromonahul acestei mănăstiri cu numele *Vărtolomeiu*.

Mănăstirea *Mica* s'a numit *Slamină*¹⁾ și pe timpul lui G. Maior era pustie. În comună n'a rămas nici o amintire despre dânsa.

Mănăstirea *Dolheni* la a. 1772 nu avea călugări. Era așezată pe un teritor lung de 20, și lat de 18 stângeni, avea un pământ de o găleată de grâu și fânaș de un car de fân²⁾.

Mănăstirea dela *Olpret*. Tradiția susține, că mănăstirea de aici a fost construită dela comună spre sud, pe locul cimiterului de azi numit: *La mănăstire*.

Mănăstirea *Leurda*. Situată în hotarul Gârboului de lângă Dej, cu numele *Leurda*. Nu se știe nici timpul înființării nici când a fost părăsită.

Mănăstirea *Ciocmanului*, după tradiție a fost situată în partea sudvestică a hotarului acestei comune³⁾.

Mănăstirea *Copalnic*. Exista pe la a. 1765. Internul îi valora 200 fl. La a. 1774 mănăstire unită, fără călugări⁴⁾.

Mănăstirea *Copalnic Mănăștiur*. Comuna însași a fost întemeiată de un călugăr. Mănăstirea a fost întemeiată între anii 1405—1424 lângă Valea Capnicului, care se numea pe acel timp *Valea Copalnicului*⁵⁾. Nu se știe când s'a desființat.

Mănăstirea *Simișna*. Exista de la mijlocul veacului al XVIII⁶⁾. Tradiția spune, că un călugăr dela aceasta mănăstire a primit o pâne otrăvită dela o doamnă unguroaică, care ura preoții și călugării români. Întâmplarea a făcut, ca din pânea otrăvită să mănânce mai întâiu un copilăș al acestei doamne, care muri între chinuri mari.

Mănăstirea *Nicula*. Întemeiată la a. 1657. În a. 1737 aparținea domeniului episcopal din Gherla⁷⁾. În acest an e călugăr al mănăstirii Petre Timporan (refertur esse caluger

¹⁾ Z. Păclișan: *Vechile mănăstiri din Ardeal*.

²⁾ Ibidem.

³⁾ Ibidem.

⁴⁾ Păclișan—Maior.

⁵⁾ *Monogr. jud. Someș (ung.) Kádár. IV. 220.*

⁶⁾ Păclișan, o. c.

⁷⁾ *EXTRACTUS SUMARIUS BON. ET RERUM DOMINII SZAMOSUJVÁR. La Carbanare la Dosul mănăstirii la Dumbrava, circulariter in latere montis supra pagum situatae pro lignis focalibus sufficientes, ubi extat etiam monasterium valachicum pro Kolugeris. (Hodorean).*

în Molavia) iar la a. 1765 călugărul Niculae Pop din Nicula¹⁾. În a. 1772 avea un călugăr, locul mănăstirii era lung de 108 și lat de 102 stânjini, pământ arabil avea de 3 gălete, și fânaș de 3 care. În a. 1848 călugărul de aici George Moldovan și preotul din Săplac Grigore Silasi sunt acuzați, că au plănuit să atace Gherla cu poporul din jur²⁾. Icoana făcătoare de minuni, ce se păstrează în aceasta mănăstire, a fost zugrăvită pe la sfârșitul veacului al XVII-lea³⁾. Pe timpul lăcrămării icoanei (1699) și-au format pretensiune asupra ei mai multe familii, între cari și a Domnului Moldovei, promițând pentru ea o mie de Lei⁴⁾.

G. MĂNZAT

¹⁾ Prot. jud. Someș.

²⁾ *KÁNYA FAUSTIN: Historia domus, a franciscanilor din Dej.*

³⁾ Mai pe larg în broșurile lui V. Bojor. G. Mánzat, Hodorean.

⁴⁾ *Hist. Taumat. B. Virg. Mariae Claudiopolitanae: Alter, qui suas in terras vindicare satagebat Virginis iconon, fuit Moldaviae Voivoda vulgo dictus, alius princeps, aut praefectus Moldovarum... et mille Leoninos, decreverit illi, quicumque arte quavis eam sibi offerret... (pag. 153).*